The Central Research Institute
of the Armed Forces of Ukraine

Military Science. Vol. 1 No. 1 (2023)

DOI: 10.62524/msj.2023.1.1.02

Ірраціональні війни в контексті сучасної світової геополітичної обстановки: український аспект

Володимир Коваль
кандидат військових наук, старший науковий співробітник
заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України
Генеральний штаб Збройних Сил України
03168, Повітрофлотський проспект, 6, Київ, Україна
e-mail: vladimerkoval69@gmail.com,
ORCID:0000-0002-6209-6779

Олег Семененко
доктор військових наук, професор
начальник науково-дослідного відділу
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, Повітрофлотський проспект, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: aosemenenko@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6477-3414

Анотація. Актуальність даної статті обумовлена тим, що сучасні теоретичні пізнання в питаннях розвитку війн та воєнних конфліктів постійно трансформуються під впливом динамічної світової геополітичної обстановки, технологічного розвитку зброї та інформаційних систем, розвитку форм і способів ведення воєнних дій, що, в свою чергу, породжує появу нових видів війн та воєнних конфліктів (проксі, гібридні, інформаційні). Одним із таких нових видів є ірраціональні війни, які мають свої певні особливості їх розв'язання та ведення. З метою ефективної протидії їм необхідно чітко розуміти їх природу та вміти їх відрізнити від інших видів війн та воєнних конфліктів. Тому головною метою статті є розкриття теоретичної та практичної сутності ірраціональних війн та особливостей їх розв'язання і ведення через призму історії з урахуванням особливостей сучасності. Основними методами досліджень є методи аналізу та синтезу, дедукції та індукції, а також методи експертного оцінювання. Основними результатами статті є: концентрація уваги вчених на актуальності дослідження теорії і практики розв'язання та ведення ірраціональних війн; визначення ключових аспектів розвитку понятійно-термінологічного апарату теорії ірраціональних війн та воєнних конфліктів; розроблення алгоритму (послідовності) віднесення війн або воєнних конфліктів до класу "ірраціональних"; визначення та оцінювання керованих та некерованих факторів, які впливають на розв'язання та живлення ірраціональних війн; результати аналізу історичного аспекту ірраціональних війни XX та XXI століття з визначенням війн та конфліктів, які мали в історії признаки ірраціональності; формування спільних та відмінних рис гібридних, ірраціональних та проксі війн і конфліктів; визначення причин, генераторів та двигунів ірраціональних війн та воєнних конфліктів; сформовані наслідки впливу ірраціональної російсько-української війни на геополітичну обстановку у світі, а також визначені запобіжники ірраціональних війн та сформовані рекомендації щодо протидії їх розв'язанню у світі. Матеріали статті можуть бути корисними для керівників країни вищої ланки, вищого командного складу сил оборони та безпеки держави, а також науковцям і дослідникам в галузі національної безпеки та розвитку

оборонної сфери держави.

Ключові слова: збройний конфлікт, геополітична обстановка, ірраціональна війна, ірраціональна збройна агресія, проксі та гібридні війни, національна безпека, форми і способи ведення воєнних дій, російсько-українська війна.

“Перша панацея для погано керованої країни – валютна інфляція, друга – війна; обидві приносять тимчасове процвітання, обидві приносять остаточну загибель” – Ернест Гемінгвей

Вступ (Introduction)

Ймовірно, в жодній галузі суспільних знань не було стільки спотворень або, скажімо, відмінностей в уявленнях, як в оцінках причин виникнення воєн і воєнних конфліктів. Багато чого залежить від погляду, з якого дивитися на події. Вплив особистих і групових амбіцій, мабуть, поширений так само широко, як бажання поставити минуле на службу майбутньому або виправдатися минулим, тобто застосування політичним керівництвом держави так званої “політики пам’яті”. Основними елементами, якої є відволікання уваги від дійсності пам’яттю минулих звершень шляхом перекручування історичних фактів та подій в напрямку створення величі в голові народу з метою формування почуттів терпіння щодо існуючих обмежень якості життя. Сьогодні стає зрозуміло, що росія активно та успішно прокачує технології “політики пам’яті” на своєму суспільстві.

Сьогодні головною, безперечною обставиною війн та воєнних конфліктів XXI століття є ірраціональність агресії як такої. Концентрований вираз людських вад, антиінтелектуалізм та відсутність людяності, ненависть та імперські амбіції, терористичні наміри та пихатість цим сьогодні характеризуються завойовницькі війни. Дії ініціаторів і натхненників обох світових воєн, як зазначалося, у своїй основі суперечили логіці у суспільному розвитку їх країн, логіці історії, хоча вони й ставали частиною історії. Тому перед початком агресій у їх ініціаторів виявлялася маса нерозв’язних проблем, які були нерозв’язні не через якісь особливості, наприклад, погано підрахованого співвідношення військових сил або помилок розвідки, а через щось набагато більше.

У більшості війнах XX та XXI століття сторони, які їх розв’язували ніколи не передбачали загальнолюдського резонансу на вчинене ними. Яскравим прикладом цього є триваюча російсько-українська війна. Реалізація загарбницьких намірів, здійснення масових масштабів знищення людей та інфраструктури неминуче викликає величезні соціальні кризи, психологічну, моральну і фізичну контрдію, яка переростає у загальний неперебірний опір проти війни та сил, що викликали її. За історичним досвідом війн у їх більшості незважаючи на приватні військові успіхи агресора, ірраціональність загального визначала йому кінцеву безвихідь. З одного боку, цілі, які ставили собі завойовники напередодні розв’язання воєн, здавалося б, неминуче викликали дії глобальних масштабів, світовий військовий конфлікт. З іншого боку, агресор постійно плекав мрію все-таки уникнути повномасштабної світової війни, бо побоювався перетнути ту червону межу, за якою може все вибухнути, включаючи його самого. Іншими словами, завжди існує певна межа. Навіть найвідчайдушніші авантюристи розуміють, наскільки велика загроза власної загибелі.

Сьогодні можна це бачити як на поведінці політичного керівництва росії, так їх союзників. Тому вони часто вважають за краще діяти так, щоб порівнювати можливості досягнення своєї мети зусиллями, які не викликали б неприйнятних ситуацій та надмірних протидій. Отже, найкраще як ідеальний, але недосяжний варіант світове панування, але без світової війни.

Актуальність дослідження теорії і практики розв'язання та ведення ірраціональних війн становить важливу проблему в сучасному світі, оскільки ми спостерігаємо зростання конфліктів та війн, які надзвичайно складні, не передбачувані і не завжди підпорядковуються звичайним правилам міжнародного права та логіці війни.

Сьогодні в контексті триваючої російсько-української війни та арабо-ізраїльської війни треба зрозуміти, що крім вивчення проксі війн, гібридних війн, також є необхідним розвиток теорії і практики розв'язання та ведення так званих ірраціональних війн, бо збройна агресія за своєю природою приречена на ірраціональність, а хоча б часткове розуміння послідовності цієї ірраціональності є надзвичайно важливим, бо ірраціональні війни впливають не тільки на сторони які їх ведуть, але й трансформують геополітичну обстановку всього світу.

Нерозуміння точки напруги ірраціональності регіонального конфлікту може призвести до глобальних світових геополітичних змін в світі, яскравим прикладом яких є перша та друга світові війни, тому розуміння проблематики розв'язання та ведення ірраціональних війн становлять суттєву складову дослідження в сучасному світі.

Матеріали та методи (Materials and Methods)

Поняття ірраціональності у війні викликає інтерес не лише в контексті наукових досліджень, але й у сфері прийняття рішень політиками, військовими стратегами та аналітиками.

У світі сьогодні, де глобальні конфлікти та геополітичні напруги залишаються актуальними, дослідження теорії ірраціональних війн стає ключовим для сприяння миротворчості, безпеці та стабільності. Розуміння ірраціональності в війні може допомогти уникнути недоцільних конфліктів та розробити ефективні методи їх врегулювання.

Поняття "ірраціональна війна", може бути визначене різними способами, інтерпретація може варіювати в залежності від контексту. У табл. 1 наведено деякі можливі інтерпретації визначення терміну "ірраціональна війна".

Таблиця 1. Погляди щодо формування визначення "ірраціональної війни"

№	Термін	Визначення
1	Ірраціональна війна	це конфлікт або воєнна операція, яка не має стратегічного сенсу або обґрунтування, або ж обумовлена невірними політичними рішеннями. Ця війна може завдати непотрібних збитків і не мати позитивного впливу на національні інтереси країни, яка її розв'язала.
2		це конфлікт, в якому сторони ведуть війну, ігноруючи альтернативні способи вирішення конфлікту, які можуть бути менш насильницькими і менш руйнівними. Ірраціональні війни можуть бути спричинені емоціями, ідеологією або іншими нераціональними факторами.
3		це конфлікт, в якому сторони намагаються досягнути своїх цілей, не враховуючи вартість цих цілей або можливих наслідків війни. Це може призвести до економічного та соціального руйнування як сторін, що приймають участь, так і геополітичного порядку в регіоні чи світі в цілому.
4		це конфлікт, в якому сторони ведуть війну без належного планування і підготовки, що може призвести до недооцінки ворожих сил та стратегічних помилок.

Ці визначення можуть мати різний акцент і деталізацію, але вони загалом вказують на те, що ірраціональна війна – це війна, яка не відповідає раціональним критеріям, таким як стратегічний розрахунок або досягнення конкретних цілей вартістю відомої величини. Якщо розглядати зв'язок між поняттями "ірраціональна війна" і "ірраціональні числа" тоді його можна зазначити в контексті раціональності та логіки, що можна визначити різні способи визначення "ірраціональної війни", поєднуючи їх з ідеєю ірраціональних чисел, наприклад:

ірраціональна війна як війна без обґрунтування, тобто підходячи з точки зору ірраціональних чисел, ірраціональна війна може визначатися як конфлікт, який не має логічного обґрунтування або стратегічного сенсу, подібно до того, як ірраціональні числа не можуть бути виражені в виді простого дробу і не мають логічної послідовності в цілих числах;

ірраціональна війна як нераціональна діяльність, тобто можна вважати ірраціональною війну такою, яка ведеться без врахування наукових, стратегічних та логічних принципів, подібно до того, як ірраціональні числа не можуть бути виражені в простому вигляді та не піддаються логіці раціональних чисел;

ірраціональна війна як нерозуміння наслідків, тобто ірраціональна війна може вважатися тією, в якій сторони не розуміють повністю можливі наслідки і ризики, схоже на те, як ірраціональні числа можуть призводити до несподіваних математичних результатів.

Отже, в усіх цих визначеннях підкреслюється ідея відсутності логічного, розумового або стратегічного обґрунтування в ірраціональний війні, схоже на те, як ірраціональні числа не можуть бути виражені в простий та раціональний спосіб.

Дослідження історичного аспекту воєн та воєнних конфліктів показує, що внутрішня політика керівництва країн, що починали війну, відігравала величезну роль у їхньому прагненні до зовнішньої агресії. Побоювання соціальних змін у своїх країнах, побоювання назріваючих революційних вибухів, втрати влади, бажання відвернути увагу народу від провалів власної політики та внутрішніх криз, що викликають невдоволення мас, все це так чи інакше позначалося на прийнятті агресивних рішень, а іноді й визначало ці рішення, причому обов'язково під прикриттям націоналістичної пропаганди чи ура-патріотизму, або реалізації технологій так званої "політики пам'яті", а також посилань на територіальну обділеність і несправедливість чи щось ще інше. Історичний досвід показує те, що в свідомості цих осіб спліталося в щось єдине – невиразне бажання розв'язання війни та політичних зрушень в країні. Отже, крім прямих загарбницьких планів свою роль грали передчуття і страх політичного керівництва країни щодо насування перетворення як у країні, так і у світі загалом.

Світові війни стали крайнім засобом боротьби проти горизонтів людського духу, що розсуваються в їх свідомості і розуму, проти прагнення перетворити суспільні відносини, що і було основними ознаками ірраціональності цих війн, які вони запускали. Цілком закономірно, що ті, хто починав їх, зробили жахливо-гіпертрофовану ставку на реакційну силу та її носія мілітаризм, вважаючи, що він чудово може вирішити всі проблеми.

Безумство одних і обмеженість інших породжує те, що при пізнанні історії та сучасності навряд чи є щось важливіше, ніж уміння бачити логічний ланцюг подій та його кінцевий результат. У сучасному світі політичним керівникам необхідно ставати ближче до історизму мислення через літописне відтворення фактів чи абстрагування явищ і процесів.

Під час відповідального підходу одне доповнює інше, одне неможливо без іншого. Лише у злитті обох підходів історія відтворюється у всій наочності та повчальності. Розуміння тонусу часу, психологічного настрою людей часом пояснює події вірніше, ніж існуючі офіційні документи. Віднесення війн або воєнних конфліктів до класу ірраціональних може бути складним завданням і може базуватися на різних підходах. Одним із таких підходів щодо віднесення війн або воєнних конфліктів до класу "ірраціональних" наведений на рис. 1.

Існує деяка кількість ознак, які можуть визначати ірраціональність війни, тобто бути їх джерелом (табл. 2). Загалом, аналіз ірраціональності війни або конфлікту вимагає комплексного підходу та розгляду всіх зазначених ознак та характеристик, оскільки вони можуть варіювати в кожному конкретному випадку. Розв'язання та ведення ірраціональних війн є складними процесами, і вплив на них може бути обумовлений різними факторами (табл. 3). Наведені у табл. 2 фактори класифіковані за групами керованих та некерованих факторів. Загальна важливість факторів може змінюватися в залежності від конкретного конфлікту та географічного регіону. Крім того, важливо враховувати, що ірраціональні війни

є складними явищами, і вплив цих факторів може взаємодіяти між собою. На рис. 2 та рис. 3 наведено результати експертного опитування щодо оцінювання важливості впливу керованих та некерованих факторів на розв'язання та живлення ірраціональних війн за кожною із груп окремо. На рис. 4 наведена загальні оцінки важливості факторів за усю групу керованих та некерованих факторів разом. Зазначена оцінка є загальною і показує, наскільки кожен фактор може впливати на розв'язання та ведення ірраціональних війн. Важливість кожного фактору може коливатися залежно від конкретної ситуації і контексту конфлікту.

Ірраціоналізм російсько-української війни полягає в тому, що вона як і ірраціональні числа має ознаки нескінченності та загрози її нового витка можуть тільки затухати та зростати, в залежності як і в ірраціональних числах випадає кожна наступна цифра в продовження. До основних аспектів прояву ірраціональності в російсько-українській війни можна віднести:

політична складність та відсутність раціональної стратегії. Конфлікт виник після анексії Росією Криму і відкидання анексії міжнародним співтовариством. Після цього війна на сході України почалася, але росія негласно визнала свою участь. Конфлікт не мав чіткої стратегії, і його цілі та обґрунтування залишалися до 2022 року розмитими та неявними. Після розв'язання широкомасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року цілі та завдання російсько-української війни мали для росії один напрям, але після значного опору з боку України, цілі війни у керівництва росії постійно трансформувалися або можна сказати адаптувалися до умов воєнної та геополітичної обстановки навколо війни, чим і відображали тенденції приналежності до ірраціональної війни. Не треба забувати, що з часом будь-яка війна гібридизується та набуває циклічного характеру, циклічність та довготривалість війни виникає особливо в тих умовах, якщо країна-агресор не перевищує країну на яку вона напала: понад 5-10 за територією, понад 10 разів за людським капіталом (ресурсом); 5-7 разів за бойовою потужністю (озброєння, техніка, особовий склад збройних сил, запаси); понад 10 разів за економічним потенціалом та 2-3 рази союзниками, які підтримують їх агресію. Яскравим прикладом початку Другої Світової є поступове захоплення Німеччиною країн Європи та пошуку союзників з метою нарощування та досягнення балансу у перерахованих вище показниках для нападу на Радянський Союз. Сьогодні російсько-українська війна володіє усіма признаками ірраціональної, довготривалої та циклічної за активністю воєнних дій війни;

гуманітарні наслідки і великі втрати. Війна призвела до великої кількості жертв, значної кількості внутрішньо переміщених осіб та гуманітарної кризи. Це викликало значні страждання для цивільного населення і не має явних позитивних результатів для населення росії також. Гуманітарні та етнічні кризи виникають як на території України так і росії, бо війна усе сильніше набуває рис ірраціональності, тобто нескінченності, а затягування її формує ірраціональну, тобто нескінченну негативну загальну думку населення країн щодо відношення між ними, яка кожного дня та з кожним вбитим зростає і знешкоджує навіть думку сумісного подальшого існування та співпраці;

міжнародна ізоляція і санкції. Росія стала об'єктом міжнародних санкцій і ізоляції через свої дії в Україні. Це суттєво зашкодило російській економіці та міжнародному статусу, але наявність дешевих природних ресурсів змушує нейтральні та полунейтральні країни до співпраці з росією на користь своєї економіки, тобто росія розглядається як сировинна база постачання природних ресурсів без яких більшість країн Євразії не уявляють своє існування, що також є головним аргументом приналежності російсько-української війни до класу ірраціональних, бо відбувається постійне підживлення нестабільної економіки росії, що сприяє розтягуванню війни у часі та приведення її до нескінченності. Значна кількість країн Євразії проти агресивної війни на території України, але вони за стабільне функціонування своєї економіки навіть в таких умовах, бо стабільність економіки є основним індикатором успішного політичного керівництва правлячими партіями чи окремими політичними лідерами;

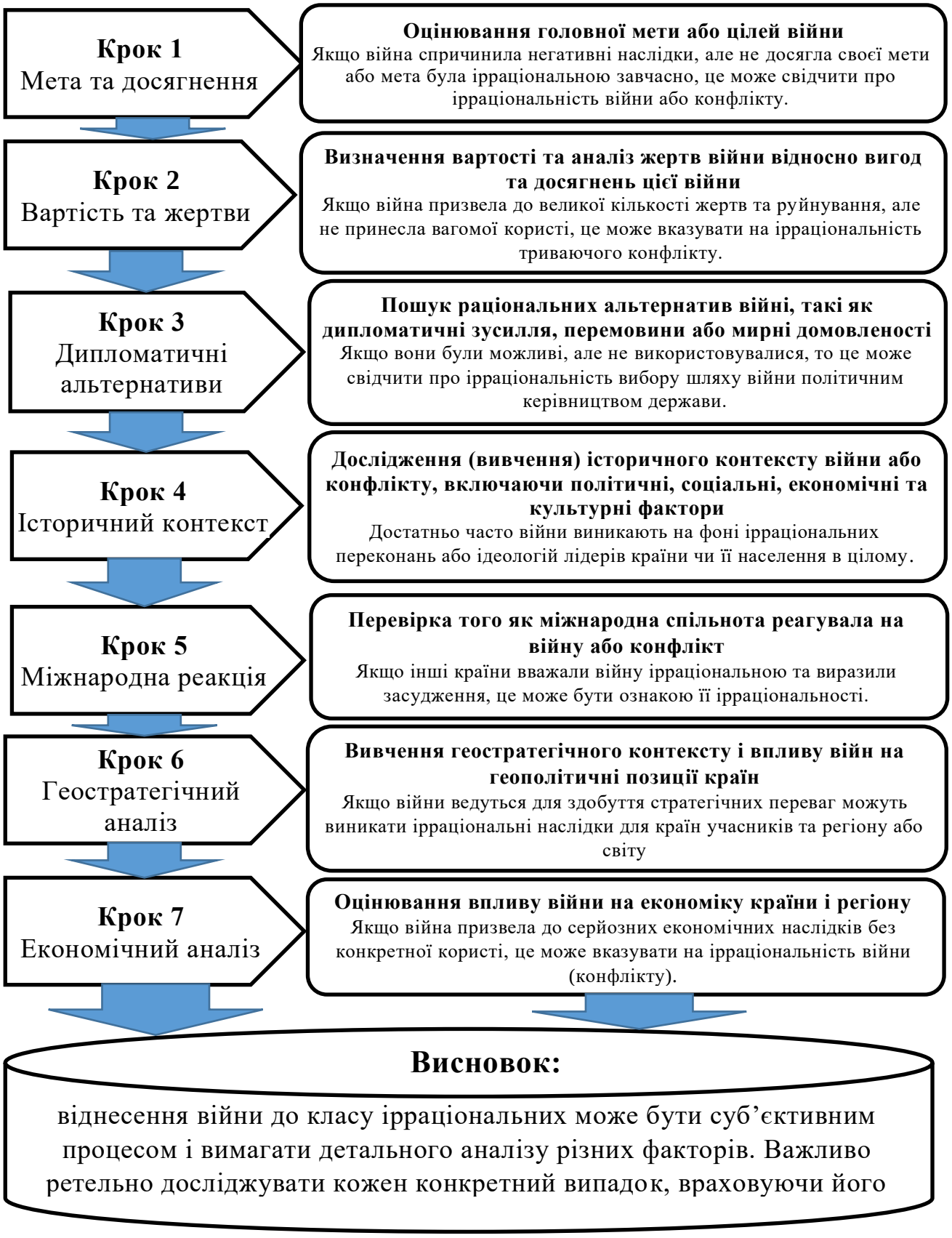

Рисунок 1. Алгоритм (послідовність) віднесення війн або воєнних конфліктів до класу "ірраціональних"

Таблиця 2. Ознаки ірраціональності війни (конфлікту)

Ірраціональність війни ($\sqrt{A \cdot B}$ =ірраціональне число)			
№	Сторона А	№	Сторона В
Критична відмінність релігійних поглядів та напрямів співіснування			
1	Намагання підкорення або насильницька політична співпраця за релігійними принципами, розпалення націоналізму або расизму	1	Інші погляди щодо релігії та центрів віросповідання, розходження політичних інтересів з стороною, наявність власних націоналістичних поглядів
Політичне керівництво			
2	Політичний керівник (керівництво держави), який (і) перебуває довготривалий строк у владі	2	Молодий амбіційний керівник (керівництво держави), який перебуває короткий термін у владі
Підстави війни			
3	Відсутність розумної підстави для війни та прорахунки щодо її кінцевих цілей, недооцінка противника	3	Чітка і зрозуміла ціль щодо захисту країни або звільнення захоплених територій
Співрозмірність країн (території, населення, збройних сил)			
4	території 2-5 разів більше, населення в 3-5 разів більше, збройні сили 2-4 рази більше)	4	території 2-5 разів менше, населення в 3-5 разів менше, збройні сили 2-4 рази менше)
Зброя			
5	Відсутність значної переваги як в кількості (15-20 разів), так і технологічності зброї	5	Програш в кількості зброї противнику, але присутня наявність шляхів її поповнення та наявність технологічної зброї
Дипломатія			
6	Пошук вигідних умов завершення війни	6	Відкидання дипломатичних домовленостей, однобічність бачення умов закінчення війни
Інформаційна обізнаність та моральний потенціал населення			
7	Формування однобічності мислення та низька інформаційна обізнаність населення, розвиток міжетнічної ворожнечі	7	Високий моральний дух нації щодо протистояння ворогу, зростання ненависті до ворога, значні втрати особового складу, героїзм та патріотизм
Співпраця та партнерство			
8	Втрата міжнародної підтримки, зменшення кількості воєнних та економічних партнерів внаслідок незаконних дій, не сприйняття правил міжнародної безпеки	8	Нарощування кількості союзників та партнерів, економічна та воєнна допомога у війні, збільшення міжнародної підтримки передових країн але не введення миротворчих воєнних контингентів
Географічне розташування території країни			
9	Бажання заволодіти вигідними територіями противника (вихід до моря, центральне розташування, заволодіння природними ресурсами тощо)	9	Боротьба за існування держави та її суверенітет, збереження ознак державності та воєнно-політичного керівництва, продовження функціонування економіки
Розмитість та конкретність цілей			
10	Відсутність явної стратегічної вигоди, тобто цілі війни не дозволяють виправдати витрати ресурсів (людських та економічних)	10	Будь-які витрати ресурсів виправдані головною стратегічною ціллю щодо звільнення території держави
Висновок: Наведені ознаки ірраціональності війни підкреслюють складність прийняття розумних, виважених рішень як перед початком війни (конфлікту), так і в умовах її ведення. Наявність значної кількості ознак ірраціональності між двома або декілька країнами сприяють нарощуванню напруги і розв'язанню конфлікту між сторонами, не зводячи до конструктивного вирішення конфлікту. підвищити ризик прийняття невиправданих рішень, які можуть мати серйозні наслідки для всіх сторін конфлікту. Не врахування сторонами А і В ознак ірраціональності створюють середовище невизначеності, яке створює передумови прийняття нерозумних рішень, що приводять до конфлікту без належних обґрунтувань, без розумного підходу до вирішення конфлікту, а також з ознаками нескінченності його тривання.			

Таблиця 3. Керовані та некеровані фактори, які впливають на розв'язання та живлення ірраціональних війн

№	Фактори	Характеристика	Оцінка важливості
Керовані фактори			
1	Політичні рішення	Політичні лідери та уряди можуть приймати рішення, що сприяють ірраціональним війнам, наприклад, через амбіції, релігійні переконання або геополітичні інтереси.	Важливість: висока 0,9
2	Економічні інтереси	Захист економічних інтересів може бути мотивом для ірраціональних війн. Наприклад, контроль над ресурсами або ринками.	Важливість: висока. 0,8
3	Соціокультурні та релігійні фактори	Ідеологія, релігійні погляди та культурні розбіжності можуть призвести до конфліктів.	Важливість: висока. 0,85
4	Збройні сили та військова готовність	Наявність потужних збройних сил та можливість ведення війни впливають на рішення про втручання у конфлікт.	Важливість: висока. 0,75
5	Масові медіа	Засоби масової інформації можуть впливати на публічну думку та допомагати у формуванні військових рішень, але їх роль може варіювати.	Важливість: середня. 0,5
6	Технологічний розвиток	Технологія може впливати на ведення війн, але її роль залежить від контексту конфлікту.	Важливість: середня. 0,6
Некеровані фактори			
1	Етнічні та культурні конфлікти	Наявність етнічних або культурних розбіжностей може сприяти народженню ірраціональних конфліктів.	Важливість: висока. 0,85
2	Соціальна нестабільність	Соціальні проблеми, такі як безробіття, бідність та нерівність, можуть створювати атмосферу нестабільності, що сприяє конфліктам.	Важливість: висока. 0,8
3	Історичні конфлікти	Попередні конфлікти та нерозв'язані справи можуть мати довгостроковий вплив на відносини між країнами або групами.	Важливість: висока. 0,75
4	Геополітичне оточення	Геополітичний контекст, такий як розташування країни в регіоні, може впливати на рішення військових дій.	Важливість: висока. 0,95
5	Екологічні проблеми	Екологічні проблеми, такі як боротьба за доступ до природних ресурсів, можуть викликати ірраціональні війни.	Важливість: середня.0,5
6	Міжнародна співпраця і дипломатія	Міжнародні зусилля з метою запобігання конфліктам та дипломатичні ініціативи можуть зменшувати ірраціональні війни.	Важливість: середня. 0,45

тривалість і загостреність конфлікту. Російсько-український конфлікт (війна) триває вже багато років без чіткого вирішення. Він спричинив значну дестабілізацію та економічний збиток для обох сторін, а також не відновлено відбився на взаємовідносинах росії та України як мінімум на декілька десятиріч, а також безповоротно вплинув на геополітичну обстановку в світі в цілому. Цей історичний факт є застереженням, уроком недбалого ставлення до власної безпеки країни для більшості країн як пострадянського простору, так і країн НАТО. Значна тривалість та загостреність конфлікту завдає безповоротної шкоди екосистемі не тільки України але й світу в цілому, але нажаль поки не відбулося масштабної глобальної екологічної катастрофи світ реагує на війну та її екологічні наслідки дуже кволо. Також тривалість російсько-української війни є позитивною для країн, у яких в економіці мілітаризація є однією

із ключових галузей, але значна тривалість цієї війни є вбивчою для економік більш слабких країн, які не мають своєї сировинної бази та залежні від дотацій країн-донорів.

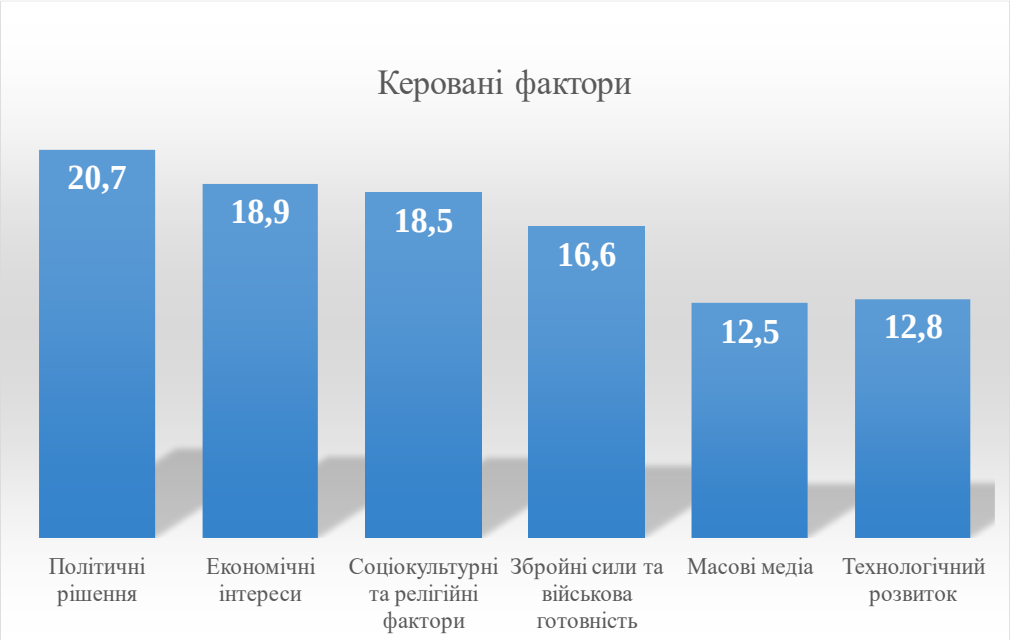

Рисунок 2. Результати оцінювання важливості впливу керованих факторів на розв'язання та живлення ірраціональних війн

Рисунок 3. Результати оцінювання важливості впливу некерованих факторів на розв'язання та живлення ірраціональних війн

Як і ірраціональні числа, які не мають кінцевого знаменника в десятковому представленні, російсько-український конфлікт може продовжуватися на довгострокову

перспективу без чіткого вирішення, що призводить до невизначеності та тривалої нестабільності. Неможливість досягнення сталого миру та стратегічних вигод для будь-якої із ведучих сторін робить цей конфлікт ірраціональним на довгострокову перспективу.

Основними складовими ірраціональних війн є генератори та двигуни таких війн та конфліктів (рис. 5), але запуск генераторів можливий тільки за умови появи основних причин формування підґрунтя для запуску генераторів, які змушують почати працювати основні двигуни ірраціональних війн.

До основних генераторів ірраціональної російсько-української війни можна віднести:

історичне геополітичне становище України, бо її географічне розташування історично викликає погляди інших країн щодо володіння або контролю за цими територіями;

територіальні питання є однією з ключових генеруючих причин конфлікту, бо питання території, зокрема анексія росією Криму і війна проти України – це намагання володіти силою територіями України;

ідеологічні розбіжності, між різними регіонами України щодо подальшого її розвитку та співпраці з іншими країнами;

амбіції російського уряду відносно впливу на своє сусідство та стратегічну позицію в регіоні також відіграли важливу роль у розв'язанні триваючої російсько-української війни;

зовнішні впливи факторів, такі як роль США, Європейського Союзу та інших країн у підтримці України та введення санкцій проти росії, створили генеруючі умови її тривалого продовження.

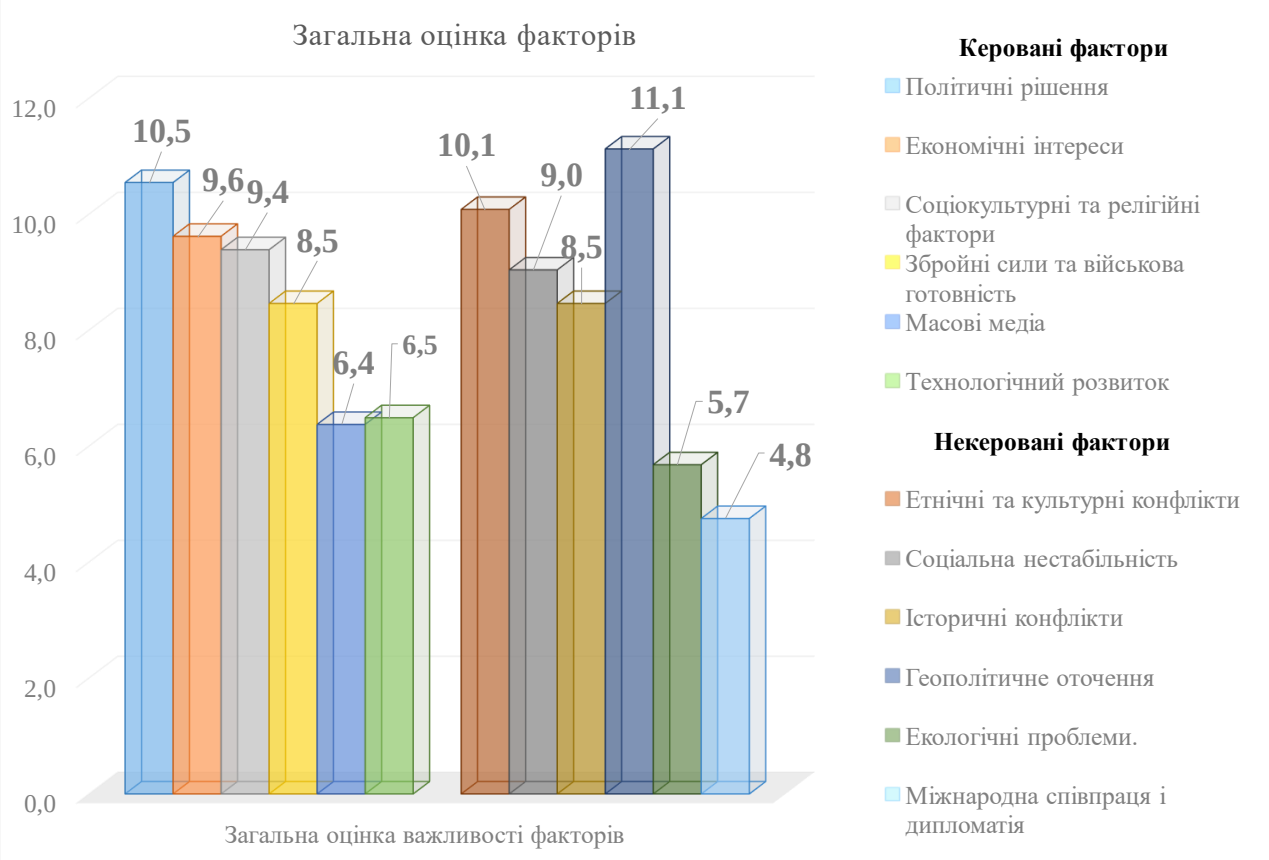

Рисунок 4. Результати оцінювання важливості впливу групи керованих та некерованих факторів на розв'язання та живлення ірраціональних війн (за усю групу факторів в цілому)

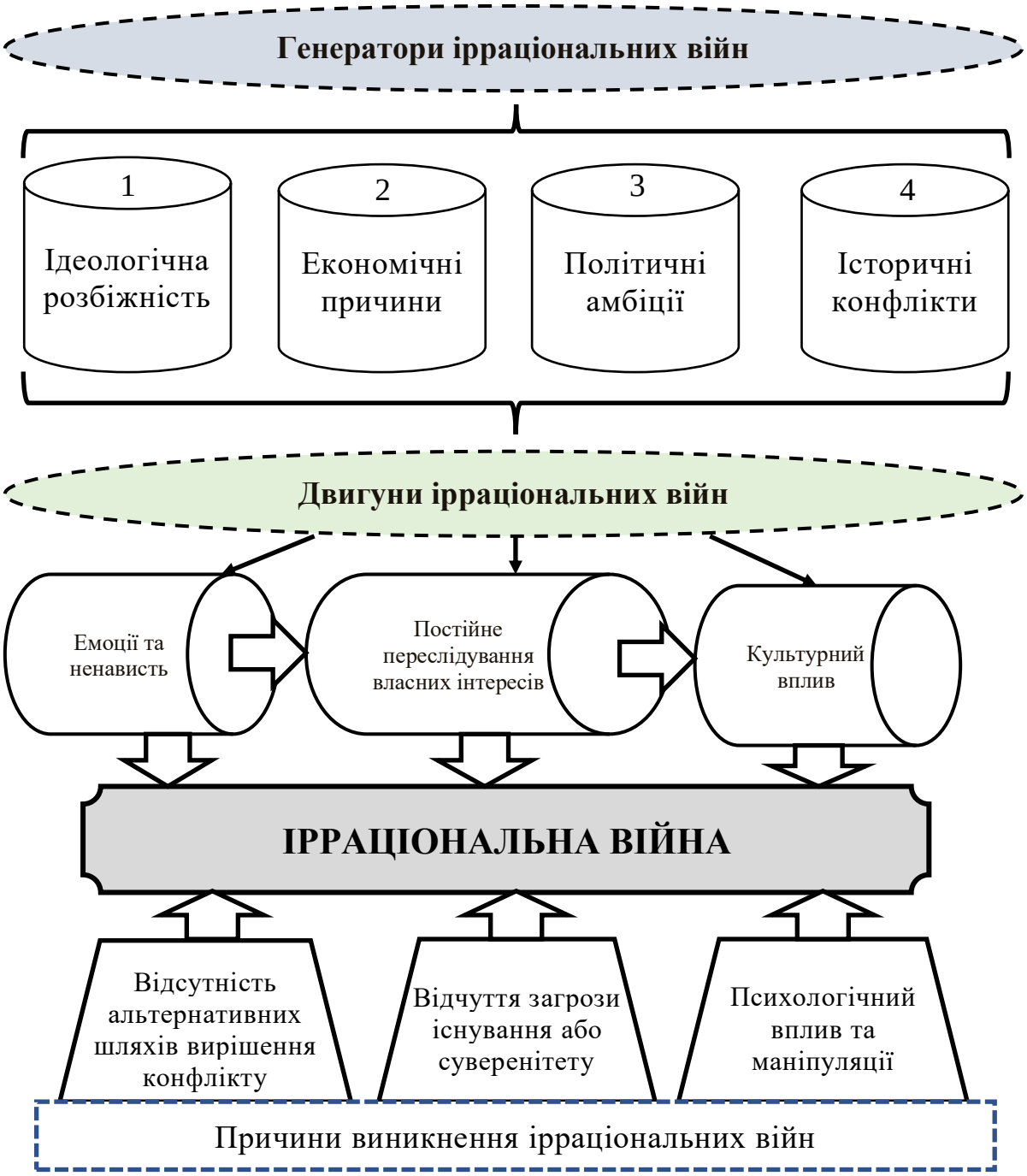

Рисунок 5. Причини, генератори та двигуни ірраціональних війн та воєнних конфліктів

До основних двигунів ірраціональної російсько-української війни можна віднести:

емоційний заряд патріотизму та націоналізму в обох країнах стимулював рухи та дії, які можуть бути ірраціональними та слугуватимуть збудниками щодо нескінченності триваючої війни;.

довготривалі стереотипи, ворожнеча та ненависть, які були вирощені впродовж років, вплинули на психологічний настрій та рішення учасників конфлікту, особливого нарощування ці настрої мали з боку росії до України;

економічні причини, такі як контроль над ресурсами чи економічні санкції, можуть підштовхнути до ірраціональних дій.

Основними елементами ірраціональної російсько-української війни є:

військові операції;

інформаційна війна шляхом застосування дезінформації та пропаганди для маніпулювання суспільною думкою;

гібридна війна, включаючи кібератаки, які відіграють важливу роль у триваючій війні;

гуманітарна криза пов'язана із масовими переселенцями, втратами серед цивільного населення та порушення прав людини;

дипломатичні спроби вирішення конфлікту та співпраця із міжнародними організаціями, яка стала частиною реагування на війну.

Російсько-українська війна є складною ірраціональною війною, яка має численні фактори та виміри. Розуміння причин, генераторів, двигунів та складових цієї війни є важливим для аналізу та розробки стратегій розв'язання триваючого конфлікту та попередження подібних ситуацій у майбутньому.

До основних наслідків ірраціональної російсько-української війни для України та світу можна віднести:

економічні та соціальні наслідки. Війна призвела до серйозних економічних та соціальних втрат для України, включаючи зниження ВВП, руйнування інфраструктури та внутрішнього переміщення населення;

геополітичні впливи. Російсько-українська криза має великий вплив на геополітичну ситуацію в регіоні та міжнародні відносини, відновлення яких сьогодні за більшістю напрямів практично не можливе;

гуманітарна криза, яка обумовлена тим, що російсько-українська війна призвела до гуманітарної кризи з мільйонами внутрішньо переміщених осіб та біженців як по території України, так і усьому світі;

психологічні наслідки. Війна на довгий термін залишить слід на психіці населення, особливо серед дітей та молоді, і чим довше вона триватиме, тим глибше слід і невідворотність глибокого протистояння;

співпраця та реконструкція. У майбутньому важливо співпрацювати з міжнародними партнерами для реконструкції та відновлення України, а також для зміцнення миру та стабільності в регіоні.

Зупинення ірраціональної російсько-української війни вимагає від світових лідерів та керівництва України і її лідерів рішучості, дипломатичної спритності та співпраці з міжнародним співтовариством для досягнення миру та розв'язання конфлікту в інтересах світу в цілому.

У табл. 4 наведено погляди щодо основних наслідків російсько-української війни як для росії так і для України на короткостроковий (1-2 роки), середньостроковий (2-4 роки) та довгостроковий (4-6 років) період.

Загальною тенденцією є те, що тривалість конфлікту підвищує ризики та збитки для обох сторін, які можуть бути економічними, соціальними та політичними. Довгостроковий конфлікт може також призвести до глибших змін у геополітичному ландшафті Європи та світу в цілому, а також створити виклики для міжнародних відносин, які можуть створювати військову напруженість в світі та перерости у війну більш глобального (світового) масштабу.

Результати (Results)

Сучасний світ стикається з ірраціональними війнами, які характеризуються несистемним та хаотичним характером. Ірраціональні війни загрожують світовій стабільності та безпеці. Генератори ірраціональних війн включають територіальні, ідеологічні, економічні та політичні фактори. Двигуни включають націоналістичні та патріотичні настрої, стереотипи та емоції, а також економічні та геополітичні інтереси. Особистості, зокрема політики та лідери, можуть впливати на генерацію та рух конфлікту. Їхні ідеологічні переконання, амбіції та стилі

керівництва важливі для розуміння ірраціональних війн. Ірраціональні війни можуть включати в себе військові операції, інформаційну війну, гуманітарну кризу та дипломатичні зусилля.

Таблиця 4. Ймовірні наслідки російсько-української війни

росія	**Україна**
1-2 роки (короткострокова перспектива)	
збільшення витрат на підтримку війни та санкції можуть продовжити економічний спад; можливий більший внутрішній тиск на владу з боку громадян через втрати та економічні труднощі; погіршення міжнародного іміджу та ізоляція можуть зростати.	додаткові людські та територіальні втрати; економічні та фінансові виклики внаслідок продовження війни; збереження політичної нестабільності та корупції.
2-4 роки (середньострокова перспектива)	
подовження економічних та фінансових труднощів, можливий спад ВВП; посилення міжнародної ізоляції та санкцій; підвищення громадського невдоволення і можливий внутрішній тиск на владу.	збільшення загальних втрат і руйнування; гірша економічна ситуація та вищі соціальні виклики; спроба зміни стратегій та підходів у вирішенні конфлікту.
4-6 років (довгострокова перспектива)	
суттєве погіршення економічного становища та збільшення втрат; збільшення політичного тиску на владу з боку громадян; можливість подальшої повної ізоляції та непереборних санкцій.	глибокі та тривалі втрати, особливо в людях та інфраструктурі; серйозні виклики для економіки та соціальних служб; потреба усилити дипломатичні та миротворчі зусилля для розв'язання конфлікту.
Висновок: У всіх сценаріях тривалості війни, обидві сторони та цивільне населення можуть стикатися зі складнощами, але подовження тривалості війни підвищує загрози та створює серйозні виклики для майбутнього росії та України, а також геополітичної стабільності в цілому.	

Ефективне управління ірраціональною війною або конфліктом, а також їх локалізація та розв'язання вимагають інноваційних підходів, включаючи активну дипломатію, гуманітарну допомогу та співпрацю між міжнародними організаціями. Розуміння генераторів, двигунів та складових ірраціональних війн є ключовим для попередження подібних конфліктів у майбутньому.

Ірраціональні війни визначаються хаотичністю та несистемністю, є справжньою загрозою для глобальної стабільності та миру. Російсько-українська війна служить прикладом складності та тривалості ірраціональних конфліктів. Аналіз цієї війни та інших подібних конфліктів надає можливість зробити наступні висновки:

генератори та двигуни ірраціональних війн включають територіальні, ідеологічні, економічні та політичні фактори. Сильний вплив особистостей, їхні ідеологічні переконання та амбіції поглиблюють ірраціональні війни та конфлікти;

ірраціональні війни включають в себе військові операції, інформаційну війну, гуманітарну кризу та дипломатичні зусилля. Ці конфлікти мають глибокий і багатогранний вплив;

вирішення та управління ірраціональними війнами вимагають комплексних стратегій та інноваційних підходів. Дипломатія, гуманітарна допомога, спостереження, миротворчі операції та міжнародна співпраця є важливими компонентами;

глобальні конфлікти потребують спільних зусиль та співпраці між країнами та міжнародними організаціями. Міжнародна система та правила гри важливі для управління ірраціональними конфліктами;

запобігання ірраціональним війнам передбачає використання дипломатії, міжнародних договорів, гуманітарної допомоги, освіти та демократизації. Важливо попереджати конфлікти замість їхнього розв'язання;

зміни в політичних системах, боротьба з корупцією та розвиток демократії можуть сприяти стабільності та запобіганню конфліктів.

Російсько-українська війна є складним прикладом ірраціонального конфлікту, який вимагає пошуку рішень та спільних дій в міжнародному співтоваристві. Зрозуміння природи та причин ірраціональних війн допомагає розробити стратегії для їх запобігання та розв'язання, а також підтримати світовий мир та стабільність.

Обговорення (Discussions)

Чим сильнішою стає зброя і чим глибші соціальні, економічні та інші наслідки, які здатна викликати світова війна, тим більше побоюється агресор загального апокаліпсису. Ірраціоналізм політичного та військового мислення та дій лідерів країн-агресорів – це не лише властивість особистостей, а й результат усіх зчеплень їх між собою, що логічно випливають одна з одної багатьох подій та обставин. Ставка на світову війну як засіб вирішення політичних проблем програшна сама по собі. Приватне може бути чимось іншим, ніж загальне.

Сьогодні також стає зрозумілим, що свідоме розв'язання завчасно визначеної ірраціональної війни, недооцінка російським лідером можливостей України, її політичного та психологічного настрою, допомоги країн-партнерів також призведе росію та її лідерів до політичної та економічної кризи, наслідки якої будуть довгий час вона долати, а також буде просити про допомогу навіть країни, які зараз стоять на боці України.

Чи можна говорити про логіку війни? У агресорів, які визнають раціональність світової війни, це абсурдна логіка. Вихідні хибні рішення породжують інші, так само хибні. Йде невблаганна ескалація абсурду. Коло ірраціоналізму ширяться до того часу, поки його скріплення не рвуться. Логічною є лише боротьба з агресором.

Висновок (Conclusion)

У статті розкрито основні теоретичні та практичні аспекти ірраціональних війн та визначено особливості їх розв'язання та ведення через призму історії з урахуванням особливостей сучасності. Основними результатами статті є: концентрація уваги вчених на актуальності дослідження теорії і практики розв'язання та ведення ірраціональних війн; визначення ключових аспектів розвитку понятійно-термінологічного апарату теорії "ірраціональних війн" та воєнних конфліктів; розроблення алгоритму (послідовності) віднесення війн або воєнних конфліктів до класу "ірраціональних"; визначення та оцінювання керованих та некерованих факторів, які впливають на розв'язання та живлення ірраціональних війн; формування спільних та відмінних рис гібридних, ірраціональних та проксі війн і конфліктів; визначення причин, генераторів та двигунів ірраціональних війн та воєнних конфліктів; сформовані наслідки впливу ірраціональної російсько-української війни на геополітичну обстановку у світі. Отримані теоретичні та практичні результати проведеного дослідження дозволяють визначити основні та додаткові заходи протидії розв'язанню та призупиненню ірраціональних війн та воєнних конфліктів (табл. 5).

Матеріали статті можуть бути корисними для вищого політичного керівництва держав, їх вищого командного складу, а також науковцям та дослідникам в галузі національної безпеки та розвитку оборонної сфери держави.

Рекомендації (Recommendations)

Ірраціональні війни і конфлікти залишатимуться складними викликами для міжнародної безпеки на довготривалу перспективу. Зростаюча роль кібернетичної безпеки, тероризму,

гібридних конфліктів та релігійних або етнічних напружень вимагатиме надалі вдосконалювати теорію та практику протистояння таким конфліктам.

Перемога у ірраціональній війні вимагає від політичного керівництва країни (Президента), Головнокомандувача збройних сил та військових керівників вищого рівня вжиття різноманітних заходів і дій на декількох рівнях (табл. 5).

Важливість цих заходів залежить від конкретних обставин та характеру конфлікту. Головний принцип полягає в тому, щоб гармонійно поєднувати політичні, військові та дипломатичні зусилля для досягнення перемоги в ірраціональній війні. Також важливо забезпечити ефективне ведення війни, не забуваючи про гідне ставлення до прав людини і міжнародних норм.

Таблиця 5. Заходи щодо досягнення перемоги або призупинення у ірраціональній війні

Рівень управління	Заходи та їх напрями	Їх зміст
Політичне керівництво (Президент, Парламент)	Створення та адаптація стратегічного плану	повинен (повинні) розробити або мати, і усіма способами впроваджувати чіткий стратегічний план ведення війни, включаючи цілі, завдання та пріоритети
	Дипломатія	здійснювати активну дипломатичну роботу для залучення міжнародної підтримки, залучення миротворчих контингентів з метою можливості досягнення мирного розв'язання конфлікту та виходу із війни
	Ефективне управління ресурсами	забезпечувати ефективне використання усіх видів ресурсів (людських, шляхом раціонального розподілу людей за напрямами їх ефективного використання; фінансових шляхом належного фінансування воєнних потреб та забезпечення військовослужбовців; матеріальних шляхом ефективного їх використання як для потреб армії, так і забезпечення життєдіяльності держави в цілому).
	Публічна підтримка	збереження високого рівня підтримки населення для військових дій через ефективну комунікацію та інформаційну кампанію
Головнокомандувач Збройних Сил	Розроблення військової стратегії	визначення основних стратегічних завдань та розробка докладних планів для їх виконання
	Керівництво військами	організація та координація військових операцій, забезпечення надійного командування
	Технічне озброєння та підготовка	забезпечення армії сучасним озброєнням і технікою та надання високоякісної підготовки військових
	Забезпечення безпеки військового персоналу	заходи для збереження життя військовослужбовців, включаючи медичну допомогу та захист
Військові керівники вищого рівня	Розвідка та аналіз інформації	Збір та аналіз інформації про дії противника для прийняття обґрунтованих військових рішень
	Психологічна війна	Використання психологічних та інформаційних методів для впливу на противника та місцеве населення
	Забезпечення логістики	Забезпечення постачання та технічного обслуговування військових підрозділів
	Співпраця з союзниками	Робота з іншими країнами або міжнародними організаціями для спільної боротьби з загрозою

Російсько-українська війна, на жаль, є прикладом ірраціональної війни, і перемога в такому конфлікті або його зупинення на довготривалий період вимагає дуже специфічних заходів та дій. Політичне керівництво країни (Президент), Головнокомандувач ЗС України та військові керівники вищого рівня повинні розглядати в своїй діяльності та вживати таких заходів:

активна дипломатична робота для залучення міжнародної підтримки і відкриття каналів міжнародного тиску на Росію для припинення агресії проти України;

створення ефективної військової стратегії, спрямованої на відстоювання та відсіч російських агресорів;

максимальна мобілізація внутрішніх ресурсів та підтримка населення для забезпечення сил оборони;

реалізація заходів для забезпечення безпеки громадян, включаючи евакуацію із зони конфлікту та захист цивільного населення;

забезпечення гуманітарної допомоги тим, хто потребує, і створення умов для гуманітарних організацій;

максимізація робота з міжнародними союзниками та організаціями для підтримки України та встановлення санкцій проти Росії.

ефективна інформаційна кампанія для відображення істинного стану справ та розкриття російської пропаганди.

У випадку ірраціональних конфліктів, як російсько-українська війна, важливо приймати рішення, які б зменшували людські страждання і сприяли досягненню мирного розв'язання конфлікту. Розвиток дипломатії та міжнародного співробітництва має велике значення для здійснення подібних заходів. Російсько-українська ірраціональна війна є складною ситуацією у сучасному геополітичному середовищі, тому для перемоги у такому конфлікті, або його зупинення на вигідних для України умовах потрібні комплексні дії на всіх рівнях управління державою та її збройних сил. У табл. 6 наведено основні заходи та їх характеристику з оцінкою важливості.

Таблиця 6. Основні заходи наближення перемоги або зупинення російсько-української війни

Рівень управління	Заходи	Їх характеристики	Оцінка важливості заходів
Політичне керівництво (Президент)	Дипломатія та міжнародна підтримка	Активна робота на міжнародній арені для залучення підтримки з інших країн та міжнародних організацій для тиску на росію та пошуку мирного вирішення конфлікту. Спроба укладення перемир'я для зниження насилля та створення умов для переговорів. Робота з міжнародними союзниками та організаціями для підтримки України та залучення міжнародного тиску на росію	Висока. Політичне керівництво повинно координувати всі аспекти державного управління для досягнення перемоги та забезпечення майбутньої стійкості України.
	Політичні реформи	Реформування уряду, боротьба з корупцією та зміцнення демократії для підвищення легітимності та підтримки українського населення	
	Економічна підтримка	Залучення міжнародних інвестицій та розвиток економіки для забезпечення фінансових ресурсів для армії та населення	

Таблиця 6 (закінчення). Основні заходи наближення перемоги або зупинення російсько-української війни

Рівень управління	Заходи	Їх характеристики	Оцінка важливості заходів
Головнокомандувач Збройних Сил	Військова стратегія	Розробка та впровадження ефективної військової стратегії для відстоювання та відсічі російським силам	Критично важливо. Головнокомандувач повинен забезпечити ефективне керівництво та високу готовність військ.
	Військовий координаційний центр	Створення центру для ефективної координації дій українських військ	
	Мобілізація та підготовка	Забезпечення максимальної мобілізації резервів та підготовки військових до ведення бойових операцій	
Військові керівники вищого рівня	Розвідка та аналіз	Збір та аналіз інформації про російські дії та стратегію для прийняття обґрунтованих військових рішень	Висока. Військові керівники повинні забезпечити інтелектуальну підтримку та максимальний ефект в інформаційному полі
	Гуманітарна допомога	Забезпечення гуманітарної допомоги пораненим та переселенцям, а також розміщення громадян в безпеці	
	Інформаційна війна	Ефективна інформаційна кампанія для впливу на громадську думку та підвищення морального духу військових	

Загалом, перемога в російсько-українській ірраціональній війні вимагає комплексу дій, які об'єднують політичну, військову, гуманітарну та інформаційну складові. Важливо також залишати пріоритетом збереження життя та підтримку громадян у надзвичайних обставинах. Зупинення російсько-української ірраціональної війни – це складне завдання, але деякі заходи та дії можуть сприяти зменшенню насилля та пошуку шляхів до мирного врегулювання конфлікту. Однак важливо розуміти, що успіх цих заходів залежатиме від багатьох факторів, і можливо не відбудеться зупинка війни назавжди, бо запущені ірраціональні війни в більшості випадків можуть мати циклічність.

Подяки (Acknowledgments)
Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів за тематикою статті.

Використані джерела

1. Donald M. Snider, Lewis Sorley (2016). Understanding War: An Annotated Bibliography. Washington, DC. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College. P. 157
2. Matthew Kroenig (2018). The Logic of American Nuclear Strategy: Why Strategic Superiority Matters. Oxford. Oxford University Press. P. 312
3. Пилипенко О., Базар О. (2015). Військове мистецтво України: історія та сучасність. Київ. Критика. С. 256
4. Sun Tzu. The Art of War. (приблизно V столітті до н.е). Античний Китай.
5. Carl von Clausewitz. (1832). On War. Berlin. Dümmlers
6. Шуст В., Павелко А. (2018). Військова стратегія: теорія та практика. Київ. НУОУ. С. 320
7. Горбач В. (2017). Військова стратегія України. Київ. НУОУ. Р. 256
8. Семененко О., Водчиць О., Толок П., Митченко С., Гетьман А., Тарасов О. (2023). Основні теоретичні та практичні аспекти ведення проксі-війн та гібридних війн у сучасному глобальному геополітичному та безпековому середовищі: історія, теорія, практика, форми та методи, досвід для України. Соціальний розвиток і безпека , № 13 (3), Київ. С. 1–23. https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.3.1
9. Портнов А. (2017). Українські війни: від розпаду Радянського Союзу до сучасних конфліктів. Київ. КМ-Букс. С. 312

10. Пинзеник В. (2018). Україна в огнищі світових конфліктів: від гібридної війни до світових війн. Київ. Арсенал. С 288
11. Сунгуровський М., Гаврилюк О. (2019). Військова реформа в Україні: стратегічні виклики та шляхи вирішення. Київ. Інститут проблем національної безпеки ім. І. Яворницького. С. 160
12. Семененко О., Коверга В., Остапенко О., Кравченко Ю., Митченко С., Тарасов О. (2022). Аналіз військових витрат Росії та їх структури в період 2010-2022 рр. (деякі аспекти впливу та наслідків російсько-української війни для України). Соціальний розвиток і безпека, № 12 (5), Київ. С. 116–129. https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.5.11.
13. Семененко О., Воронченко І., Москаленко І., Абрамова М., & Харитонов К. (2021). Методологічний підхід до оцінки здатності національної економіки забезпечити достатній рівень обороноздатності. Соціальний розвиток і безпека , № 11 (5), С. 133–145. https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.5.13
14. Соломицький, А., Семененко, О., Онофрійчук, П., Слюсаренко, М., Баранов, С., & Мітченко, С. (2022). Прогнозування ризику збройного конфлікту на основі аналізу військових витрат. Соціальний розвиток і безпека , № 12 (1), С. 164–174. https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.1.15

References

1. Donald M. Snider, Lewis Sorley (2016). Understanding War: An Annotated Bibliography. Washington, DC. Strategic Studies Institute, US Army War College. P. 157
2. Matthew Kroenig (2018). The Logic of American Nuclear Strategy: Why Strategic Superiority Matters. Oxford. Oxford University Press. P. 312
3. O. Pylypenko, O. Bazar (2015). Military art of Ukraine: history and modernity. Kyiv. Criticism. C. 256
4. Sun Tzu. The Art of War. (approximately the 5th century BC). Ancient China.
5. Carl von Clausewitz. (1832). On War. Berlin. Dümmlers
6. Shust V., Pavelko A. (2018). Military strategy: theory and practice. Kyiv. NUDU. P. 320
7. Horbach V. (2017). Military strategy of Ukraine. Kyiv. NUDU. R. 256
8. Semenenko O., Vodchyts O., Tolok P., Mytchenko S., Hetman A., Tarasov O. (2023). The main theoretical and practical aspects of conducting proxy wars and hybrid wars in the modern global geopolitical and security environment: history, theory, practice, forms and methods, experience for Ukraine. Social development and security, No. 13 (3), Kyiv. P. 1–23. https://doi.org/10.33445/sds.2023.13.3.1
9. Portnov A. (2017). Ukrainian wars: from the collapse of the Soviet Union to modern conflicts. Kyiv. KM-Buks. P. 312
10. Pynzenyk V. (2018). Ukraine is at the center of world conflicts: from hybrid war to world wars. Kyiv. Arsenal. C 288
11. Sungurovsky M., Havryliuk O. (2019). Military reform in Ukraine: strategic challenges and solutions. Kyiv. Institute of National Security Problems named after I. Yavornytskyi. P. 160
12. Semenenko O., Koverga V., Ostapenko O., Kravchenko Yu., Mytchenko S., Tarasov O. (2022). Analysis of Russia's military expenditures and their structure in the period 2010-2022 (some aspects of the influence and consequences of the Russian-Ukrainian war for Ukraine). Social development and security, No. 12 (5), Kyiv. P. 116–129. https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.5.11.
13. Semenenko O., Voronchenko I., Moskalenko I., Abramova M., & Kharitonov K. (2021). A methodological approach to assessing the ability of the national economy to ensure a sufficient level of defense capability. Social development and security, No. 11 (5), pp. 133–145. https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.5.13
14. Solomytskyi, A., Semenenko, O., Onofriychuk, P., Slyusarenko, M., Baranov, S., & Mitchenko, S. (2022). Forecasting the risk of armed conflict based on the analysis of military costs. Social development and security, No. 12 (1), pp. 164–174. https://doi.org/10.33445/sds.2022.12.1.15

The Central Research Institute
of the Armed Forces of Ukraine

Military Science. Vol. 1 No. 1 (2023)

Irrational wars in the context of the modern world geopolitical situation: the Ukrainian aspect

Volodymyr Koval
candidate of military sciences, senior researcher
deputy Chief of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine
General Staff of the Armed Forces of Ukraine
03168, 6 Povitroflotskyi Prospect, Kyiv, Ukraine
ORCID:0000-0002-6209-6779

Oleh Semenenko
doctor of military sciences, professor
head of the research department
Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, 28B Povitroflotskyi prospect, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6477-3414

Abstract. The relevance of this article is due to the fact that modern theoretical knowledge on the development of wars and military conflicts is constantly transformed under the influence of the dynamic world geopolitical situation, technological development of weapons and information systems, forms and methods of conducting military operations, which in turn gives rise to the emergence of new types of wars and military conflicts (proxy, hybrid, informational). One of these new types is irrational wars, which have their own specific features of their resolution and conduct. In order to effectively counter them, it is necessary to clearly understand their nature and be able to distinguish them from other types of wars and military conflicts. Therefore, the main goal of the article is to reveal the theoretical and practical essence of irrational wars and the peculiarities of their resolution and conduct through the prism of history, taking into account the peculiarities of modernity. The main methods of research are methods of analysis and synthesis, deduction and induction, as well as methods of expert evaluation. The main results of the article are: the concentration of scientists' attention on the relevance of studying the theory and practice of solving and conducting irrational wars; definition of the key aspects of the development of the conceptual and terminological apparatus of the theory of "irrational wars" and military conflicts; development of an algorithm (sequence) for assigning wars or military conflicts to the class of "irrational"; identification and assessment of controllable and uncontrollable factors that influence the resolution and fueling of irrational wars; analysis of the historical aspect of irrational wars of the 20th and 21st centuries with the definition of wars and conflicts that had signs of irrationality in history; formation of common and distinctive features of hybrid, irrational and proxy wars and conflicts; determining the causes, generators and engines of irrational wars and military conflicts; formed the consequences of the impact of the irrational Russian-Ukrainian war on the geopolitical situation in the world, as well as identified safeguards of irrational wars and formed recommendations on countering their outbreak in the world. The materials of the article can be useful for the country's top leaders, the top command staff of the defense and security forces of the state, as well as scientists and researchers in the field of national security and the development of the defense sphere of the state.

Keywords: armed conflict, geopolitical situation, irrational war, irrational armed aggression, proxy and hybrid wars, National security, forms and methods of conducting military operations, russian-Ukrainian war.